Kemenesaljai Digitális Könyvtár
2021.12.22. 10:25

Dr. Gasztonyi Erzsébet

SZÉLL JÓZSEF CSÁSZÁRI-KIRÁLYI GÁRDISTÁBÓL A SZABADSÁGHARC ŐRNAGYA...

A dukai és szentgyörgyvölgyi Széll család a geneaológusok feltételezése szerint az Árpád-korabeli „Kalotai-Zyl" nemzetségből származik. Ezt azonban oklevelekkel hitelt érdemlően igazolni nem lehet. A családnév nem szelet, légáramlatot jelent, hanem valószínűleg hun eredetű szó, aminek jelentése ezüstöt, vagy mogyoróbokrot takar. A nemességet igazoló iratok a háborús időkben elkallódtak. III. Ferdinánd magyar király – az egyik családtag kérelmére – 1639. május 22-én az ősi nemességet megerősítette. Az évszázadok során a Széll család számos ágra (veszprémi, bődi, a protestáns szalontai, söptei, bucsui és celli) szakadt. Az ősök között találunk insurgenst,[1] udvari tanácsost, főszolgabírót, udvari pohárnokot, alispánt, főispánt, huszár főhadnagyot, Kossuth seregében honvéd őrnagyot, belügyminisztert, stb. A család legismertebb tagja a bucsui ágba tartozó Széll Kálmán pénzügyminiszter, majd miniszterelnök.[2]

A család celli ága egy honvédőrnagyot adott a hazának, aki élete egy részét – kevesek által tudottan – Ajkán töltötte.

A nem mindennapi életutat bejárt dukai és szentgyörgyvölgyi Széll József Benedek Nagydömölkön (ma Celldömölk) született 1813. január 6-án. Szülei: Széll Imre ügyvéd, táblabíró és Mayer Julianna. Egy testvére volt, Széll Ferenc kisbirtokos gazdálkodó. A kor szokásainak megfelelő illő taníttatás és neveltetés után a daliás termetű ifjú katonai pályára lépett, 1833. március 21-étől hadapród volt a 48. (Gollner) gyalogezredben. 1835. február 1-jétől 1840. január 31-ig gárdista Bécsben. 1836-ban beosztották a prágai koronázásra kirendelt különítménybe. A gárdától történő kilépése után, alhadnagyi rangban, a 34. (Benczúr) gyalogezredhez helyezték Lembergbe, ahol 1842-ben főhadnagy, 1848-ban, pedig II. százados.[3]

A magyar nemesi testőrséget (Praetoriana Nobilium Turma Hungarica) Mária Terézia alapította 1760-ban. Állítólag a magyar nemzetnek, nemességnek a trónja iránti hűségét akarta ezzel jutalmazni. A gárda szervezése megszabott rendezőelvek szerint történt. A megyék meghatározott számú, nemesi származású ifjút ajánlhattak gárdistának. A nemesi származás mellett többek között feltétel volt a legalább 180 cm-es magasság. A gárdistáknak számos regulát kellett betartani. Érdekesség, hogy meg kellett tanulniuk a korabeli udvari táncokat, látogatniuk kellett a bécsi francia színház előadásait, fontos volt a nyelvtanulás és nyilvánvalóan az akkori elvárásoknak, udvari etikettnek megfelelő kulturált viselkedés. Számos gárdista több idegen nyelven is beszélt. Egyenruhájuk rendkívül díszes és elegáns volt (pl. az ünnepi formaruhához panyókán viselt tigrisbőr is tartozott). A csakis fehér, vagy szürke lovak szerszámját, lótakaróját sallangok, ezüst rojtok, hímzés díszítette. A már hivatkozott, a testőrségről szóló könyvet olvasva részletes képek kaphatunk a gárdisták mindennapjairól is.

Vélhetően a bécsi gárdába bejutni egy magyar ifjúnak maga az álom lehetett azokban a régi időkben, figyelemmel az akkori magyarországi lehetőségekre.

A fiatal Széll Józsefnek az öt év gárdatiszti szolgálat alatt nem lehetett unalmas az élete. Gondoljunk csak a prágai koronázásra, ahol a már akkor magyar királyként uralkodó V. Ferdinándot cseh királlyá koronázták, és Széll be volt osztva a koronázásra kirendelt különítménybe.

Szokás volt, hogy a király egy-két gárdistát vendégül látott reggelire, ami nem volt népszerű, mert ilyen alkalmakkor igencsak ügyelni kellett az etikett szigorú szabályainak betartására és bizony a gárdisták néha éhesen távoztak a palotából.

Széll lembergi életéről kevés információ áll rendelkezésre. A kutatások során a legátfogóbb és legrészletesebb életrajzi adatok Edvi Illés Pál[4] *Dömölki Krónika*[5] című munkájából tudhatók meg. A Krónika a mai napig kiadatlan kézirat. Nádasdy Lajos[6] celldömölki helytörténész közreadásaként az Új Kemenesalja című lapban, 1998-ban folytatásokban megjelent a Krónika Széllre vonatkozó része. Nádasdy szerint Edvi, aki ismerte Széllt, igen nagy valószínűséggel Széll személyes elbeszélése alapján jegyezte le a krónikában – 23 oldalon – az egykori gárdista, honvédőrnagy, kufsteini rab életútját. A Krónikában olyan részletességgel leírt történéseket találni, melyek a fentieket támasztják alá. Edvi többször idéz párbeszédeket, német nyelven is. Vélhető, hogy Edvi a Széll által elmondottakat vetette papírra. A Krónikában írtak tényszerűségét, hitelességét más forrásokban fellelt adatok is megerősítik, így a továbbiakban elsődlegesen erre lehet hagyatkozni.

Széll Lembergben az akkor Porosz Prinz[7] nevet viselő, 34. számú gyalogos regimentben szolgált. 1843-ban feleségül vette egy Lemberg közelében lakó, lengyel[8] földbirtokos lányát, Pauli Máriát. Galíciából az ezredet 1848. szeptemberében hazavezényelték Pestre. A feleség a szüleinél maradt. Széllt őrnaggyá nevezték ki 1848. szeptember 18-án és a 34. gyalogezred 2. zászlóaljának parancsnokává.[9] A korabeli katonai rangfokozatok sorában az őrnagyi rangot az alezredesi, ezredesi, majd a legmagasabb, a tábornoki rang követte.

Az események 1848. szeptemberére felgyorsultak Magyarországon. Jellasics horvát bán seregével átkelt a Dráván. Szeptember 28-án a Pákozd melletti Sukoró református templomában összeült a haditanács, amit maga Batthyány Lajos miniszterelnök vezetett. A haditanács résztvevői közül csak az ismertebbek: Móga János altábornagy, fővezér, Guyon Richard nemzetőr, őrnagy, Perczel Mór ezredes, szabadcsapat vezér, Andrássy Gyula gróf, parancstörzstiszt. Akit pedig már szinte elfeledett az utókor: Széll József cs. kir. őrnagy. A sukorói haditanács résztvevőinek nevét a templomban ma emléktábla őrzi. A haditanács azzal zárult, hogy a magyar sereg nem támad, azonban felveszi a harcot Jellasics támadása esetén. Másnap a támadás bekövetkezett. Széll őrnagy a haderő centrumában a 34. gyalogezred 400 katonáját vezényelte.[10]

A győzedelmes pákozdi csatát követően az őrnagy *„apróbb-nagyobb csatákban"* vett részt, amint azt Edvi a Krónikában lejegyezte. Az 1848-as téli hadjárat fel-dunai hadtestében Széll a 34. Vilmos gyalogezred 2. zászlóalj parancsnoka volt.[11]

A téli hadjárat ütközeteként került sor 1848. december 28-án a bábolnai csatára, amelynek során a visszavonuló fel-dunai hadsereg utóvédjét megtámadta a császári különítmény. Széll őrnagy azt a feladatot kapta, amint azt Edvi írja, hogy fedezze a visszavonuló magyar tüzérséget. Edvi, a krónikás szavai az összecsapás kezdetéről:

„Szél az alá siető német seregnek elébe felállította csapatját, annak szemközt, négyszeg sürü testületben, őmaga a paripán elükbe állva felemelt karddal, rajta őrnagyi diszruhája, világoskék bársony katona öltöny, mely gazdagon aranyozva már messziről fénylett az ellenség szemeibe."

A csatában és utána – Edvi Krónikája alapján – a következők történtek:

Széll *„a magasra fölnyúló termetével"* magára vonta az ellenség figyelmét, többen rárohantak. Az őrnagy egy erős kardcsapással az őt rohamozók közül egyet leterített a lováról, egy másikat megsebesített, a harmadikat meg *„levágta"*. Egy vetődárda a szablyát tartó kezét eltalálta, majd egy vágás a jobb kezét érte, tőben könyöknél, egy újabb a jobb kéznek ujját. Széll elhatározta, hogy inkább darabokra hagyja a testét *„koncoltatni"*, mintsem a németnek könyörögjön. Ekkor hallotta az egyik katonát, hogy: *„Ez a kutya még mindig nem esik le?"* Ekkor az őrnagy készakarva lecsúszott a lováról, de már nem tudta tartani magát, mert a fejét két vágás érte, és a földre rogyott. Rálőttek, a golyó éppen a homloka mellett fúródott a földbe. A rárohanó lovasok

mindenét, a zsebóráját, tarisznyáját, erszényét elvették, csak a véres ruháit nem, mert azok használhatatlanok lettek. Az őrnagy a nagy vérveszteség ellenére nem veszítette el az eszméletét. Egyszer csak azt halotta: *„Őrnagy Úr él még?"* Az őrnagyot a bajtársai egy közeli majorba vitték, aki ekkorra már eszméletét vesztette. Sebeit bekötözték, de a veszély még nem múlt el, mert feltűnt az ellenség és éppen csak annyi idő maradt, hogy az őrnagyot *„egy legközelebbi éléstárba berántották a gyékényen, amin feküdt"*. Széll – a nagyobb biztonság kedvéért – később átvitette magát egy tehénistállóba. Hat hét múlva az egészsége már annyira helyreállt a háziak gondos ápolásaként, hogy arról beszéltek, hová lehetne az őrnagyot elvitetni, amint arra kedvező alkalom lesz. Széll tréfásan azt mondta a háziasszonynak: *„Ej! Jó asszonyom, tartson meg engem a házánál, mint tehenészt, mert én úgysem tudom, mihez kezdjek, ha felgyógyulok."* Meghallotta ezt az igazi tehenész és félve attól, hogy Széll miatt elküldik, feladta az őrnagyot a lovasság parancsnokánál. Széllt elfogták, és Budára vitték, ahol kórházban ápolták. A kórházból levelet írt feleségének, aki elképzelhetetlen, milyen nehézségek árán, télvíz idején, háborús állapotok közepette, nő létére képes volt a hosszú utat megtenni Budára.

Széllt haditörvényszék elé állították. A bírák közül az egyik azt mondta Széllnek: *„Ha érettünk tette volna Ön azt, amit cselekedett, megkapta volna a* Mária *Terézia Rendet, most azonban kötélre van kilátás."* 1849 márciusában (13-án, vagy 20-án) megszületett az ítélet: kötél általi halál. Széll neje nagy nehezen bebocsátást nyert Windischgrätz herceghez, hogy férje életéért könyörögjön. A herceg válasza röviden: *„Just nicht! Just nicht!"* (Azért sem! Azért sem!) A herceg és a bíráskodó tisztek vitába keveredtek, egyesek kilátásba helyezték a lemondásukat, ha herceg nem változtat az akaratán. Végül Széllt, mivel 17 sebe által egyébként is megnyomorodott – császári kegyelem folytán – tíz év vasban letöltendő várfogságra ítélték. A bilincs viselése alól 1850 szeptemberében felmentették.[12]

Széll a kufsteini várbörtönben raboskodott 1854-ig. Zathurecky István székely huszárszázados cellatársa volt Széllnek Kufsteinben és az alábbiak állnak emlékirataiban[13]:

„1851. március l. Átköltözém eddigi laktanyámból az első emelet 16. számába Papp Lajos és Széll Józseffel." Majd egy névnapról tesz említést a huszárszázados: *„1851. március 19. Ünneplők Széll József társunk névnapját, hozzánk engedé várparancsnok úr jönni Czuczor Gergely...ez nap jövénk először öszve fogolytársainkkal, mivel ez nap vevé kezdetét többek együttsétálása."*

A hűséges hitves követte a férjét Kufsteinbe, csak azért, hogy hetente pár órára meglátogathassa a börtönben.

Ferenc József nősülésekor, 1854-ben Széll amnesztiával szabadult és visszatértek a feleség galíciai birtokára, amit az őrnagy nem hagyhatott el. A feleség – gyermek nélkül – 1858-ban meghalt.

Széll az Októberi Diploma[14] kihirdetésével visszanyerte teljes szabadságát és 1861 tavaszán hazatért. *„Kis-Czelben tartja lakását, köztiszteletnek örvendve."* Az osztrák kormány Galíciában hivatali állást ajánlott Széllnek, de ő *„a császári szolgálattal gyűlöletig megelégedett örökké."* Kis-Czell magyar szellemű népe díszpolgárrá választotta Széllt. Ő volt a település első díszpolgára. Itt töltötte napjait Széll kényelmes jólétben, vadászattal, vendégeskedéssel.

Edvi a Krónikájának végére utóiratként írt bejegyzés: *„mint Dömölknek 31 éve polgára,"* Széllt ifjú éveitől ismerte és miután őt hazatérése után felkereste és *„értékes társaságában folyvást részeltette"* fontosnak tartotta, hogy a Krónikában megörökítse. Még egy utóirat: *„1866. Széll Ajkára költözött, hol szép birtoka volt (Veszprém megye.)"*

Sajnos Edvi arról már nem szólt, hogy miért költözött Széll Ajkára.

Széll halotti anyakönyvi bejegyzése tartalmazza, hogy második felesége Lakits Mária volt,

akivel Kis-Czellben kötött házasságot 1861. május 8-án. A Szombathelyi Egyházmegyei Levéltárban őrzött, korabeli házassági anyakönyvben azonban – különös módon – nincs nyoma a házasságkötésnek. A beréndi Keresztelési Anyakönyvben (1846–1877) 45. sorszám alatt bejegyzett keresztelés szerint Pandur Mihály és Bombai Karolina, Ajkán, a 153-as házban lakó szülők, 1868. szeptember 28-án született, Margit Leona Mári nevű törvényes gyermekének Széll József és Lakics (itt a családi név nem ts-sel szerepel, mint Széll halotti anyakönyvében) Mári voltak a keresztszülei. A bejegyzésből az is kiderül, hogy az apa ispán volt. Talán az ajkai Puzdor[15] birtokon?

A Hadtörténelmi Levéltárban őriznek egy levelet[16], amit Széll írt a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztériumnak. A levél Ajkán kelt 1868. június 10-én. A folyamodványban Széll a király áprilisban kiadott *„igérvényére"* hivatkozással rangjának és szolgálati idejének megfelelő mértékű nyugdíj megállapítását kérte. Az 1868. október 26-án megállapított nyugdíja 423 forint volt.[17]

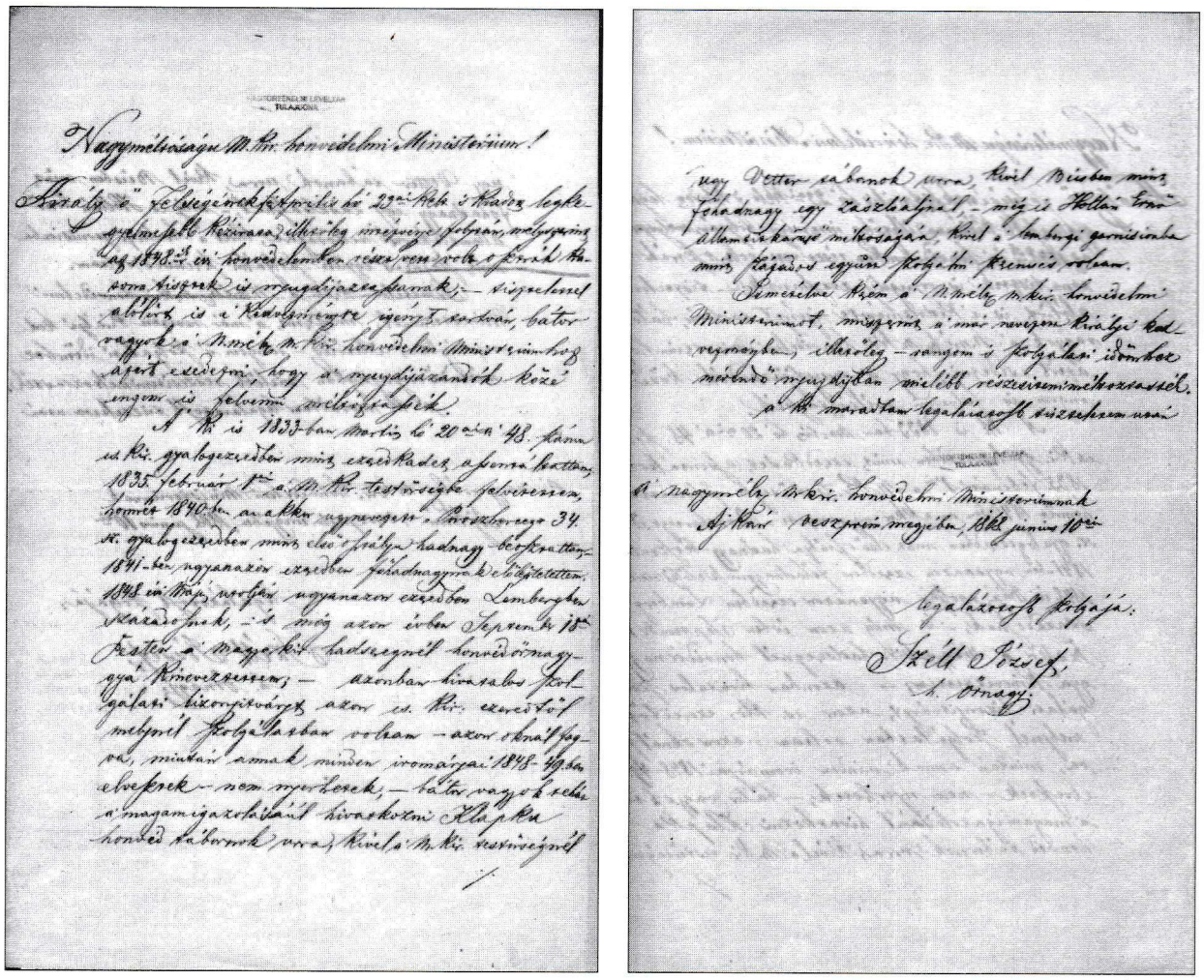

Széll József Ajkán írt levele a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztériumnak

Széll József 1871-ben még biztosan Ajkán élt, ugyanis Morzsányi Sándor honvéd főhadnagy kiadásában, Pesten megjelent egy füzet, amely az 1871. évi „Országos honvéd naptár"-ban szereplő honvédtisztek nevét és lakóhelyét (település, vagy megye) tartalmazza és ebben Széll Veszprém megyeiként szerepelt. Sajnos Széll további Veszprém megyei, ajkai életére vonatkozó adatot ez idő szerint nem találtam. Nem tudni, mikor és miért költözött el Ajkáról Pozsonyba, mi

történt az ajkai birtokkal, ki volt a második feleség és mi lett a sorsa az őrnagy halála után. Parragh Lajost a világosi fegyverletétel után elfogták és a kufsteini várbörtönbe zárták. 1861-től Ajka református lelkésze volt. Maga köré gyűjtötte a '48-as honvédeket és megünnepelték március 15-ét.[18] Különös, hogy Parragh a szabadságharcban való részvételéről, illetve az azt követő évekről írt feljegyzésében[19] nem szerepel a kufsteini várfogság és más, az életrajzi adatait tartalmazó forrásban sem. Lehet, hogy Parragh és Széll Kufsteinben rövid ideig együtt raboskodtak, de az is, hogy nem. Ajkán az őrnagy minden bizonnyal ismeretségbe került Puzdor Gyulával, aki szintén harcolt a szabadságharcban, sőt más honvédekkel is.

Széll József 73 éves korában, Pozsonyban – az anyakönyvi bejegyzés[20] szerint a haldoklók szentségével ellátva – halt meg, 1886. augusztus 12-én. Halálát kizáródott sérv okozta. Ugyancsak az anyakönyvi bejegyzésből tudható, hogy a Szent András temetőben temették el augusztus 14-én.

A Budapesten megjelenő Vasárnapi Újság augusztus 22-i, 34. számában haláláról az alábbi rövid nekrológ jelent meg:

„SZÉLL JÓZSEFET Pozsonyban temették el nagy részvét közt. A magyar testőrségnél szolgált, később a 34-ik gyalogezredbe lépett. 1848-ban ezredével együtt letette az esküt a magyar alkotmányra s csatáról csatára harczolt. A szerencsétlen bábolnai csatában tizenhét nehéz sebből vérezve félholtan maradt a csatatéren s ugy került osztrák fogságba. Sebeiből másfél évig gyógyították s nyomorék maradt. Az akkori haditörvényszék kötél általi halálra Ítélte, ezt azonban az uralkodó, tekintettel az elítélt hős nyomorék voltára. 10 évi vasban töltendő várfogságra változtatta. Kufsteinből való szabadulása után elvonult életet élt, némán türt, kevés emberrel érintkezett."

A Szent András temető egy részét felszámolták, sírja sajnos már nem található meg.[21]

Emlékét Celldömölkön, a római katolikus temetőben kopjafa őrzi, amit a márciusi forradalom 150. évfordulója alkalmából avattak a tiszteletére. Az emlékhelyet a Nemzeti Kegyeleti és Emlékhely bizottság 2007-ben a Nemzeti Sírkert részévé nyilvánította.

[1] Nemesi felkelő. Az 1848. előtti honvédelmi rendszer egyik jellemzője volt a nemesség ország védelmére való fegyverre kelése, a nemesi felkelés. Az utolsó felkelés 1809. június 14-én volt Győr mellett, amikor a nemesi sereg megütközött Napóleon katonáival.

[2] **SZÉLL Tamás – SZÉLL Kálmán**: *Adalékok a dukai és szentgyörgyvölgyi Széll család történetéhez.* Vasi Szemle 1999. évi 5. szám. (A Vas Megyei Közgyűlés Tudományos és kulturális folyóirata.)

[3] **TISZA-BEÖI HELLEBRONTH Kálmán**: *A magyar testőrség névkönyve 1760-1918.* (Stádium Sajtóvállalat Rt. 1940.) 354. p. **Elérhető:** https://library.hungaricana.hu/hu/view/FszekCimNevTarak_37_018/?pg=393&layout=s&query=Sz%C3%A9ll%20j%C3%B3zsef

[4] Edvi Illés Pál (Réti, 1793.június 29. Pest, 1871. június 22.) ev. lelkész, az MTA levelező tagja, költő, törvényszéki tanácsos, Vas és Sopron megye táblabírája. 1831–63 között élt a vas megyei Nemesdömölkön és szolgálta a gyülekezetet. Forrás: wikipédia

[5] **Elérhető:** http://cellbibl-digit.cellkabel.hu/edvi_illes_pal-vas_megyei_kronikak_1848-49_I.pdf

[6] Nádasdy Lajos (Felsőkelecsény, 1913. január 28. – Celldömölk, 2014. április 19.) tudományos szakíró, helytörténész, nyugalmazott református lelkész, tanár, a Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményének egykori munkatársa.

[7] A császári, királyi 34. (magyarországi sorozású) gyalogezred 1827-től Benczúr József cs. kir. altábornagy, 1841-től és 1848/49-ben Vilmos (Wilhelm) porosz herceg és trónörökös nevét viselte. Az ezred mindhárom zászlóalja 1848. októberében csatlakozott az alakuló magyar honvédsereghez. Széll lembergi szolgálata idején az ezred neve: 34. Vilmos gyalogezred. A számmal és névvel jelölt ezredeket a „tulajdonosuk" után nevezték el. A tulajdonost jelképesen kell érteni, megtiszteltetés, elismerés jeléül viselhette az adott személy nevét az ezred. (Bona Gábor hadtörténész, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, egyetemi tanár, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum nyugalmazott igazgatójának közlése nyomán. 2019.)

[8] A 2. számú lábjegyzetben említett Széll testvérek kutatásai, illetve az általuk összeállított családfában a feleség N. N. monogrammal lengyel földbirtokosnőként szerepel. Edvi a Krónikájában ugyancsak lengyel földbirtokosnőként említi név nélkül. Pauli Mária névvel **BONA Gábor:** *Tábornokok és törzstisztek az 1848/49. évi szabadságharcban* című munkájában találkozhatunk.
Elérhető:https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Bona-bona-tabornokok-torzstisztek-1/tabornokok-es-torzstisztek-az-184849-evi-szabadsagharcban-23DD/iii-eletrajzi-adatok-273C/torzstisztek-27A0/dukai-es-szentgyorgyvolgyi-szell-jozsef-2B76/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJNVSI6IFsiTkZPX0tPTllfQm9uYV8xIl19LCAicXVlcnkiOiAiZHVrYWkgXHUwMGU5cyBzemVudGd5XHUwMGY2cmd5dlx1MDBmNmxneWkgc3pcdTAwZTlsbCBqXHUwMGYzenNlZiJ9

[9] Bona Gábor 8. számú lábjegyzetben hivatkozott munkája szerint Széllt gr. Batthyány Lajos miniszterelnök, míg Edvi Illés Pál 5. számú lábjegyzetben hivatkozott Dömölki Krónikája szerint Kossuth Lajos nevezte ki őrnaggyá. Gr. Batthyány Lajos miniszterelnök által történt kinevezést tekinthetjük hitelesnek, ugyanis ez dokumentumok által igazolt.

[10] **HERMANN Róbert:** *A pákozdi csata 1848. szeptember 29.* Hadtörténeti Közlemények 2014. 2. szám.

[11] **Forrás**: https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Bona-bona-tabornokok-torzstisztek-1/tabornokok-es-torzstisztek-az-1848/49-evi-szabadsagharcban-23DD/i-a-honvedsereg-tabornoki-es-torzstiszti-kara-a-szabadsagharcban-23FA/6-a-honvedsereg-parancsnoki-kara-es-letszama129-24E7/1848-december-kozepen-a-teli-hadjarat-kezdeten-24E8/

[12] **TISZA-BEÖI HELLEBRONTH Kálmán**: *A magyar testőrség névkönyve 1760–1918.* (Stádium Sajtóvállalat Rt. 1940.) 354. oldal

[13] **HERMANN Róbert**: *Zathurecky István székely huszárszázados emlékirata (1849–1856).* **Elérhető:** http://www.bibl.u-szeged.hu/porta/szint/tarsad/muzeum/acta96/html/cikkek/hu/hermann.htm

[14] A birodalom államjogi rendezését jelentő, I. Ferenc József által 1860. október 20-én kiadott császári-királyi rendelet.

[15] Puzdor (1849-ig Armpruszter) Gyula (Ajka, 1828. július 12.– Pápa, 1902. november 22.) földbirtokos, költő kortársa volt Széllnek. Részt vett a szabadságharcban.
Forrás: TILHOF Endre: Ajka *város, Ajka, Ajkarendek, Bakonygyepes, Bódé, Csékút, Padrag, Tósokberénd községek és Ajkacsingervölgy általános lexikona.* Ajka, 2018. 417. oldal.

[16] **Jelzet:** Hadtörténelmi Levéltár: General Kommando zu Ofen 1868. 2. Abteilung 21-8 129. szám. A jegyzetszám alatt még számos, kutatásra érdemes dokumentum található Széll József életével kapcsolatban. (Bona Gábor hadtörténész közlése nyomán 2019.)

[17] Ez az összeg mai értéken k. 1 169 000 Ft-nak felel meg. A XIX. század végi árak, fizetések: újságkihordó: 45 Ft. Háziorvos lakással: 150 Ft. 1 kg füstölt szalonna: 1 Ft. Cipő: 3-4 Ft. Elegáns lakás bére a fővárosban: 40 Ft/hó. **Forrás:** http://kepeslapmuzeum.hobbipark.hu/2017/10/page/2/

[18] Veszprém megyei életrajzi lexikon, http://www.ekmk.hu/lexikon/talalatok3.php?beture = PARRAGH Lajos

[19] **H. SZABÓ Lajos**: *Naplók, versek, levelek a szabadságharc korából.* Pápa 1998. 223. oldal.

[20] ARCHÍV MESTA BRATISLAVY, Matrikula 1884–1886. 501. számú bejegyzés.
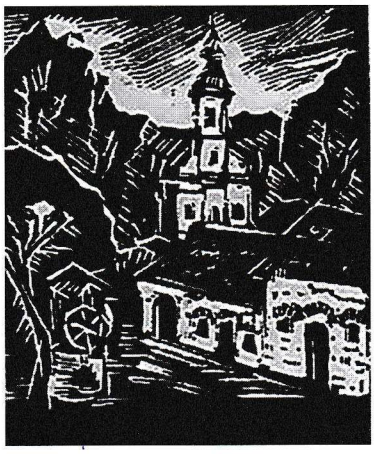
[21] **GÖRFÖL Jenő–KOVÁCS László**: *Hol sírjaink domborulnak*, Nap Kiadó, Dunaszerdahely 2003. 104. oldal.
A munka III. része tartalmaz egy táblázatot a Szlovákiában elhunyt, eltemetett 1848-49-es honvédtisztekről. A táblázatban a szerző azok nevét, akiknek nem találta meg a sírját dőlt betűvel szerepelteti. Széll József neve így van feltüntetve.